

POSTANOWIENIE

Dnia 19 grudnia 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Tyczka-Rote

w sprawie z powództwa P. Ś.
przeciwko Skarbowi Państwa - Dyrektorowi Zakładu Karnego [...] w W.
o zapłatę,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 19 grudnia 2013 r.,
na skutek skargi kasacyjnej powoda od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 31 października 2012 r., sygn. akt I ACa [...],

- 1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2) zasądza od powoda na rzecz Skarbu Państwa - Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa kwotę 120 (sto dwadzieścia) zł tytułem kosztów postępowania kasacyjnego,**
- 3) przyznaje adw. G. S. od Skarbu Państwa (Sądu Apelacyjnego w [...]) kwotę 120 (sto dwadzieścia) zł powiększoną o podatek od towarów i usług należny od tego rodzaju czynności tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Powód P. Ś. wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 31 października 2012 r. oddalającego jego apelację od niekorzystnego dla niego wyroku Sądu Okręgowego w W. z dnia 5 czerwca 2012 r. Sąd Okręgowy oddalił jego powództwo skierowane przeciwko Skarbowi Państwa - Dyrektorowi Zakładu Karnego [...] w W. o zasądzenie kwoty 100.000 zł z tytułu naruszenia dóbr osobistych poprzez niezapewnienie godziwych warunków odbywania kary pozbawienia wolności w okresie od końca listopada 2011 r. do kwietnia 2012 r. Powód wskazywał na zbyt małą powierzchnię celi, niewłaściwe wyżywienie, utrudniony dostęp do opieki lekarskiej, brak ciepłej wody w celach i ograniczenia korzystania z łazienki, jednak – w ocenie Sądu pierwszej instancji - nie udowodnił (art. 232 k.p.c. i art. 6 k.c.), że niedogodności te rzeczywiście miały miejsce i dotknęły go, mimo, że otrzymał od sądu pouczenie o treści obu przepisów i został wezwany do zgłoszenia wniosków dowodowych oraz wskazania, co chce nimi udowodnić. Powód w odpowiedzi złożył pismo procesowe, w którym podał fakty, na które się powołuje, jednak nie poparł ich wnioskami dowodowymi. Sąd odwoławczy rozpoznający sprawę na skutek apelacji powoda podzielił ocenę faktyczną i wnioski prawne Sądu Okręgowego.

W skardze kasacyjnej opartej na podstawie z art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c. powód zarzucił mające istotny wpływ na wynik sprawy naruszenie przepisów postępowania - art. 379 pkt 5 k.p.c. w zw. z art. 214 k.p.c. i 391 § 1 k.p.c.; art. 386 § 2 k.p.c. w zw. z art. 378 § 1 k.p.c.; art. 217 § 3 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. oraz art. 381 k.p.c. Wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroków obu sądów, zniesienie postępowania i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w W. do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną powoda pozwany wniósł o odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, ewentualnie jej oddalenie, a ponadto o zasądzenie na rzecz pozwanego od powoda kosztów postępowania według norm prawem przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna ukształtowana została w przepisach kodeksu postępowania cywilnego jako środek odwoławczy o szczególnym charakterze, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa i jednolitości wykładni oraz usunięcie z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń nie satysfakcjonujących stron. Realizacji tego celu skargi służy instytucja tzw. przedsądu, ustanowionego w art. 398⁹ k.p.c., w ramach którego Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny sprawy przedstawionej mu ze skargą kasacyjną. Zakres przeprowadzanego badania jest ograniczony do kontroli, czy w sprawie występują przewidziane w art. 398⁹ § 1 pkt 1 - 4 k.p.c. okoliczności uzasadniających przyjęcie skargi do rozpoznania. Skarżący uzasadnił potrzebę merytorycznego rozpatrzenia jego skargi wystąpieniem przesłanki przewidzianej w art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c. z uwagi na wydanie wyroku przez sądy obu instancji z naruszeniem art. 379 pkt 5 k.p.c. w zw. z art. 214 i 391 k.p.c., to znaczy w warunkach nieważności postępowania spowodowanej uniemożliwieniem powodowi osobistej obrony jego praw przed sądem (nie doprowadzono go na rozprawę), przy jednoczesnej odmowie ustanowienia dla niego pełnomocnika z urzędu.

Przewidzianą w art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c. przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania może być jedynie nieważność postępowania apelacyjnego, występująca wówczas, kiedy strona wbrew swej woli zostaje faktycznie pozbawiona możliwości działania w postępowaniu lub jego istotnej części w wyniku naruszenie przepisów procesowych i rzeczywiście nie mogła bronić swoich praw (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 lutego 2010 r., II CSK 404/09, LEX nr 590206). Wskazywane przez powoda okoliczności nie potwierdzają jednak, by taki wypadek miał miejsce w postępowaniu odwoławczym przeprowadzonym w niniejszej sprawie. Powód wprawdzie nie był obecny na rozprawie apelacyjnej, jednak już w pozwie wnosił o przeprowadzenie rozprawy także pod jego nieobecność, a w apelacji nie domagał się doprowadzenia go na rozprawę. Sąd obowiązany jest zarządzić doprowadzenie strony pozbawionej wolności na rozprawę tylko wtedy, gdy uzna, że jej obecność jest niezbędna ze względów procesowych lub gdy nieobecność mogłaby pozbawić stronę możliwości obrony jej

praw (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2012 r., IV CSK 473/11, OSNC 2012/12/146 oraz z dnia 17 kwietnia 2013 r., I CSK 473/12, niepubl). Powód został pouczone o swoich obowiązkach procesowych lecz nie zgłosił żadnych wniosków dowodowych, tym samym trudno uznać, że nieobecność na rozprawach mogła wpłynąć na przebieg postępowania dowodowego.

O ewentualnym pozbawieniu możliwości obrony praw powoda nie świadczy też nieprzesłuchanie go jako strony. Ocena, czy zachodzi potrzeba przeprowadzenia tego dowodu należy do sądu. Przy tym pominięcie wniosku dowodowego nie prowadzi do nieważności postępowania, może jedynie stanowić uchybienie procesowe, którego znaczenie uzależnione jest od jego wpływu na rozstrzygnięcie sprawy. O pozbawieniu powoda możliwości obrony praw nie świadczy też odmowa ustanowienia dla niego fachowego pełnomocnika z urzędu. Potrzeba udzielenia stronie profesjonalnej pomocy prawnej stronie zachodzi przede wszystkim w sytuacji, gdy strona ta jest nieporadna, przez co należy rozumieć sytuację, w której strona nie potrafi w zrozumiały i poprawny sposób przedstawić swojego stanowiska procesowego oraz nie ma podstawowej orientacji w regułach rządzących procesem cywilnym, w związku z czym nie można zasadnie oczekiwać, iż pouczenia Sądu udzielane w trybie art. 5 k.p.c. będą wystarczające dla zapewnienia tej stronie odpowiedniej wiedzy o możliwych i celowych czynnościach procesowych (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 grudnia 2012 r., IV CZ 125/12, LEX nr 1288735). Oceniając potrzebę przychylenia się do wniosku o ustanowienie pełnomocnika dla strony Sąd powinien brać także pod uwagę stopień skomplikowania danej sprawy (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 maja 2007 r., V CSK 37/07, LEX nr 442585). Postępowanie w sprawie o ochronę dóbr osobistych naruszonych nieprawidłowymi warunkami wykonywania kary pozbawienia wolności wymaga przede wszystkim wykazania owych nieprawidłowości, w czym pełnomocnik nie może zastąpić strony, gdyż ona tylko może wskazać, jakie czynniki odczuwa jako naruszające jej dobra, a w konsekwencji powołać dowody (głównie osobowe), które potwierdzają wystąpienie tych nieprawidłowości. Wypowiedzi procesowe powoda nie wskazują zaś, aby był on osobą nieporadną, poza możliwościami której leży zrozumienie i wykonanie obowiązków procesowych w tym zakresie.

W rezultacie nie zachodzi przesłanka nieważności postępowania, którą skarżący uzasadnił potrzebę rozpatrzenia jego skargi.

Okoliczności sprawy nie wskazują także, aby zachodziły inne podstawy przewidziane w art. 398⁹ § 1 k.p.c. Z tych przyczyn Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia tej skargi do rozpatrzenia.

Orzeczenie o kosztach postępowania kasacyjnego wynika z treści art. 398²¹ k.p.c. w zw. z art. 391 § 1, art. 98 § 1 i 3 k.p.c., art. 99 k.p.c. oraz § 2 ust. 1 i 2, § 10 ust. 1 pkt 25 i § 13 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (tekst jedn. Dz. U. z 2013 r., Nr 461). Nieuzasadnione jest stanowisko pozwanego, że stawka minimalna przewidziana w § 10 ust. 1 pkt 25 cytowanego rozporządzenia nie ma zastosowania w niniejszej sprawie. Wynagrodzenie określane przy uwzględnieniu tej stawki sąd stosuje w sprawach „o odszkodowanie lub o zadośćuczynienie związane z warunkami wykonywania kary pozbawienia wolności lub tymczasowego aresztowania”, przy czym przepis nie ogranicza się tylko do wynagrodzeń należnych od Skarbu Państwa pełnomocnikom z urzędu lecz dotyczy rozliczenia kosztów zastępstwa procesowego wszystkich stron takiego postępowania. Pod pojęciem „warunków odbywania kary pozbawienia wolności lub tymczasowego aresztowania” rozumieć należy całokształt okoliczności kształtujących bytowanie osadzonego, w tym także związanych z opieką medyczną.

Na podstawie tych samych przepisów (z wyjątkiem art. 99 k.p.c.), uzupełnionych jedynie § 2 ust. 3 oraz § 19 cytowanego rozporządzenia Sąd najwyższy przyznał wynagrodzenie od Skarbu Państwa pełnomocnikowi z urzędu udzielającemu w postępowaniu kasacyjnym pomocy prawnej powodowi.

aw

es